

POSTADRES
Postbus 20
7500 AA ENSCHEDE

BEZOEKADRES

Aan de Gemeenteraad

TELEFOONNUMMER
14053

DATUM
17 januari 2023

ONS KENMERK
2200114204

BEHANDELD DOOR
J.G. van der Steege

UW BRIEF VAN

UW KENMERK

DOORKIESNUMMER

ONDERWERP
Stikstofproblematiek

Geachte leden van de Raad,

Met deze brief informeren wij u over de laatste stand van zaken in het stikstofdossier en de ontwikkelingen in de woningenmarkt. We gaan kort in op de oorzaken van de stikstofproblematiek, de gevolgen en wat wij als gemeente kunnen en willen doen om bij te dragen aan een oplossing.

Bij de behandeling van de zomernota 2022 zijn twee moties aangenomen (de PPV motie 2200065442 "stikstofplan van het rijk" en de D66 motie 2200065445 "stikstofreductie buitengebied"). Met deze brief beschouwen we deze moties als afgedaan.

Wettelijk kader

In 1979 en 1992 is Nederland akkoord gegaan met de EU vogelrichtlijn en de EU habitatrichtlijn. We hebben toen beloofd dat we onze natuurgebieden goed zouden beschermen tegen schadelijke invloeden. Eén van die schadelijke invloeden wordt gevormd door stikstof. Neerslag van stikstof zorgt voor een achteruitgang van de natuur (de biodiversiteit verslechtert: het aantal plantensoorten en diersoorten wordt lager).

In 2019 heeft de Raad van State aangegeven dat we de PAS-regeling (programmatische aanpak stikstof, bedoeld om door te gaan met economische ontwikkeling in de veronderstelling dat de stikstofuitstoot geleidelijk zou dalen) niet meer mochten gebruiken om toestemming te geven voor projecten. Hierdoor werd de vergunningverlening aan agrariërs en voor ontwikkelingsprojecten (bijv. woningbouw) vertraagd en kwam ze deels stil te liggen. Inmiddels is duidelijk dat we eerst de neerslag van stikstof op onze natuurgebieden moeten terugbrengen en dat daarna weer economische ontwikkeling kan plaatsvinden (lees: projecten kunnen worden uitgevoerd). In november 2022 gaf de Raad van State in haar "Porthos uitspraak" aan dat de zogenoemde bouwvrijstelling in strijd is met de Habitatrichtlijn. Deze vrijstelling was gebaseerd op de op 1 juli 2021 in werking getreden Stikstofwet waarbij projecten in de bouw- en sloopfase geen rekening hoefden te houden met de uitstoot van stikstof. De uitspraak van de Raad van State zet een streep door de bouwvrijstelling waardoor het realiseren van projecten nog moeilijker is geworden.

Stikstof en de natuur

Bij schadelijke effecten van stikstof op natuurgebieden gaat het om de stikstofverbindingen ammoniak (NH₃, vaak afkomstig van veehouderijen) en stikstofoxiden (NO_x die ontstaan bij verbrandingsprocessen door industrie, verkeer etc.). Deze stoffen komen in de lucht en slaan neer in onze natuurgebieden (de Natura 2000 gebieden). De stikstofneerslag is in veel Natura 2000 gebieden veel te hoog, waardoor de natuur achteruit gaat en zich niet kan herstellen. Uit onderzoek blijkt dat de volgende sectoren veel stikstof uitstoten: de landbouw (ca. 46%), het verkeer (ca. 6%), de huishoudens (ca. 6%) en de industrie (ca. 1%). Ook komt een deel van de stikstof uit het buitenland (landelijk ca. 32 %, in grensregio's meer). Nederland is een netto exporteur van stikstof. Voor meer gedetailleerde informatie verwijzen we u naar [GGAHUB stikstof \(arcgis.com\)](https://gga-hub.nl/stikstof). Hier heeft de provincie Overijssel diverse data, gebaseerd op openbare bronnen, verzameld.

Gevolgen voor Enschede

Enschede wordt omringd door een aantal Natura 2000 gebieden (o.a. Aamsveen, Witteveen, Haaksbergerveen/Buurserzand, Lonnekermeer, landgoederen Oldenzaal). In al deze Natura 2000 gebieden is de stikstofneerslag te hoog. De overbelasting is zichtbaar op [Stikstof Overbelasting natuur Mate overschrijding KDW | GGAHUB stikstof \(arcgis.com\)](https://gga-hub.nl/stikstof)

Dit betekent dat we geen toestemming kunnen geven voor allerlei initiatieven en projecten. Dit geldt voor agrariërs (die eerst hun uitstoot zullen moeten verminderen), maar ook voor een aantal van onze ontwikkelingsprojecten, die eerst stikstofruimte nodig hebben.

Gevolgen voor projecten

We hebben een globale inschatting gemaakt van de projecten die risico's lopen ten gevolge van een té hoge stikstofuitstoot. De hoogste risico's lopen de projecten Eschmarkerveld en vliegveld Twente Evenementenlocatie. Het wordt lastig om voor deze projecten bestemmingsplannen vast te stellen of vergunningen te verlenen. We zullen er eerst voor moeten zorgen dat de stikstofneerslag op onze Natura 2000 gebieden flink daalt. Alleen in dat geval zal geleidelijk weer economische ontwikkeling kunnen plaatsvinden.

Voor bungalowpark Rutbeek zal het bestemmingsplan voor de zomer van 2023 ter vaststelling aan de raad worden aangeboden. Er zijn stikstofrechten van een nabijgelegen agrariër opgekocht: de stikstofruimte willen we inzetten in het kader van de vergunningverlening voor het bungalowpark. We gaan er daarbij van uit dat de Provincie extern salderen (het gebruiken van opgekochte stikstofruimte voor nieuwe ontwikkelingen) opnieuw mogelijk maakt (nb de mogelijkheid voor extern salderen is nu nog opgeschort).

Voor vliegveld Twente Evenementenlocatie zijn we in overleg met de provincie om na te gaan hoe we met dit project door kunnen gaan. Een aantal andere projecten (bijvoorbeeld Cromhoffpark) loopt gevaar, maar hiervoor is de stikstofuitstoot nog niet berekend: bij deze projecten houden we de vinger aan de pols.

Het is op dit moment lastig om het risico voor onze projecten goed in te schatten.

PAS melders

PAS-melders zijn initiatiefnemers (boeren en bedrijven) die vóór de stikstofuitspraak van de Raad van State in aanmerking kwamen voor een vrijstelling van de Natura 2000-vergunningplicht en konden voldoen met een melding. Na de stikstofuitspraak moeten deze initiatiefnemers alsnog een vergunning zien te krijgen. De provincie Overijssel is sinds kort gedwongen om tegen deze PAS-melders op te treden: een aantal van hen hebben een last onder dwangsom opgelegd gekregen. Vorige week heeft de provincie een (tijdelijke) oplossing voor deze kwestie gevonden: de provincie gaat voor 2023 een bemestingsverbod afkondigen voor haar eigen pachtgronden. Hierdoor ontstaat stikstofruimte die voor de PAS melders kan worden ingezet. In Enschede hebben we 7 PAS melders. We onderzoeken of voor hen een soortgelijke oplossing nodig is.

Rolverdeling overheden

Elke overheidslaag heeft zijn eigen rol bij het oplossen van de stikstofproblematiek. Het Rijk zorgt voor het beleid (o.a. via het Nationaal Programma Landelijk gebied NPLG, dat de kaders bevat voor de Provinciale Programma's voor het Landelijk gebied PPLG) en voor de wetgeving. Verder neemt het Rijk generieke maatregelen (bijv. de snelheidsverlaging van 130 km/uur naar 100 km/uur op snelwegen) en zorgt ze voor financiering (er is bijna 25 miljard euro beschikbaar tot 2035). In heel het land is een tal van projecten vertraagd of stil gelegd ten gevolge van de stikstofcrisis. In oktober dit jaar heeft de heer Remkes, op verzoek van het Kabinet, aangegeven hoe we op een snelle manier uit de impasse kunnen komen. Het Rijk heeft hierop gereageerd met een brief waarin hij aankondigt om 2000 tot 3000 piekbelasters in staat te stellen een keuze te maken voor de toekomst van hun bedrijf om daarmee de stikstofuitstoot snel omlaag te brengen en economische ontwikkeling weer mogelijk te maken. Om fors te verduurzamen wordt aan de piekbelasters de vraag voorgelegd om een keuze te maken uit (een combinatie van) innovatie, omschakelen en extensiveren, verplaatsen of vrijwillig stoppen. Als dit niet tot voldoende resultaat leidt zet het Rijk indien nodig 'verplichtend instrumentarium' in.

De provincie voert het rijksbeleid voor natuur uit, ontwikkelt beleid voor natuurbescherming en verleent natuurvergunningen. De provincie is bezig met het opstellen van gebiedsagenda's voor stikstof. Die gebiedsagenda's worden een onderdeel van het Provinciaal Programma Landelijk Gebied. Dit programma moet een oplossing gaan bieden voor knelpunten op het gebied van natuur/stikstof, water en klimaat in het landelijk gebied. Dit programma maakt de provincie (net als de gebiedsagenda's) samen met een groot aantal partners, o.a. agrariërs, waterschappen, gemeenten, landgoedeigenaren, natuur en milieuorganisaties en omgevingsdiensten.

De gemeente maakt bestemmingsplannen en verleent vergunningen voor projecten (woningbouw, industrie, maar ook voor agrariërs). De gemeente heeft op het gebied van stikstof qua kaderstelling of wetgeving dus een beperkte rol. De gemeente kan via de gebiedsagenda en het Provinciaal Programma Landelijk Gebied wel een belangrijke rol spelen in de discussie over stikstof. Met de gebiedsgerichte aanpak die de gemeente Enschede voorstaat, kunnen wij invloed uitoefenen op beleid en regelgeving (via de provincie, de VNG of bij het rijk), en financiering vragen (procesgeld). Verder kan de gemeente direct invloed uitoefenen op de stikstofuitstoot door projecten: dit kan bijv. door te sturen op schoon en emissie-loos bouwen (het inzetten van prefab woningen en het bouwen met elektrische mobiele hijskranen, elektrische heimachines etc. , bouwen zonder aardgas en stimuleren van schone vervoerswijzen (elektrische bussen en auto's)..

De gebiedsagenda stikstof en het Provinciaal Programma Landelijk Gebied.

De provincie is vanaf begin 2021 bezig geweest met het opstellen van een gebiedsagenda stikstof. Daarvoor is Overijssel verdeeld in een aantal deelgebieden. Enschede valt in deelgebied Zuidoost Twente. Bij het opstellen van deze gebiedsagenda zijn veel partners betrokken (o.a. organisaties van agrariërs, Stawel, natuur- en milieuorganisaties, Landschap Overijssel, eigenaren landgoederen, Staatsbosbeheer, Waterschap Vechtstromen). Ook de gemeente is nauw betrokken bij het opstellen van deze gebiedsagenda. De concept gebiedsagenda stikstof voor het gebied Zuidoost Twente is inmiddels klaar: er staat een aantal maatregelen in die bij elkaar een stikstofreductie kunnen opleveren van 44% (als de maatregelen worden uitgevoerd). Eén van de maatregelen is het opstarten van ca. 20 gebiedsprocessen in Zuidoost Twente, o.a. naar voorbeeld van de ervaringen die we in Enschede opdoen met het gebiedsproces, de gebiedsgerichte aanpak Broekheurne aan de zuidkant van Enschede.

De concept gebiedsagenda stikstof moet onderdeel worden van de op te stellen gebiedsagenda van het provinciaal programma landelijk gebied (PPLG). Ook bij dit PPLG worden veel partners betrokken. Het PPLG moet medio 2023 klaar zijn. Het PPLG beoogt een integrale aanpak van het landelijk gebied. Met deze aanpak wordt een oplossing gezocht voor knelpunten op het gebied van natuur/stikstofdepositie, klimaat en water. Het PPLG voorziet in het opstarten van een aantal gebiedsprocessen.

We willen de resultaten van het doorlopen gebiedsproces, de gebiedsgerichte aanpak in Broekheurne inzetten bij de kaderstelling in de andere PPLG gebiedsprocessen in Enschede, die we vanaf begin 2023 willen starten.

Wat gaan we doen

1. We gaan in het kader van het PPLG een aantal gebiedsprocessen opstarten.
We verwachten het gebiedsproces, de gebiedsgerichte aanpak in Broekheurne medio 2023 af te ronden met de oplevering van een gebiedsagenda met een meerjarig maatregelenpakket.
De agenda kan dan in de komende jaren in uitvoering worden genomen.
In de andere gebieden starten we de gebiedsprocessen in afstemming met de gebieden op en zo dat we niet alle processen tegelijk starten.
We zijn nu in gesprek in West en Oost om in samenspraak met dorpsraden en buurtkringen de gebiedsprocessen begin 2023 op te starten. Zie ook het raadsvoorstel over de gebiedsgerichte aanpak en de gebiedsprocessen dat u hiervoor hebt ontvangen (stuknummer 2200107943). De gebiedsgerichte aanpak gaat op termijn zorgen voor een structurele oplossing van de stikstofcrisis.
2. We gaan actief deelnemen aan het provinciaal overleg voor het Provinciaal Programma Landelijk Gebied voor het deelgebied zuid oost Twente.
We namen al deel aan de gebiedstafel voor de gebiedsagenda stikstof, deze wordt nu verbreed naar de PPLG gebiedstafel. We zullen de gebiedsgerichte aanpak zoals we die in de Broekheurne volgen, voordragen als “koploper” (voorbeeld aanpak) bij de provincie Overijssel.
3. We gaan onze gemeentelijke instrumenten inzetten om ervoor te zorgen dat de natuur rond Enschede zich kan herstellen, zodat ontwikkelingen weer mogelijk worden en dat onze boeren perspectief geboden wordt. We willen zo snel mogelijk overschakelen op schoon en emissieloos bouwen, onze nieuwbouwwoningen gebruiken geen aardgas, en we stimuleren fietsen en het gebruik van elektrische auto's. Hiermee hopen we onze projecten zo snel mogelijk vlot te kunnen trekken. Natuurherstel kost echter tijd,

waardoor het kan gebeuren dat een deel van onze ontwikkelingsprojecten (o.a. Eschmarkerveld) vertraagd wordt.

We gaan er van uit dat we er (samen met onze partners en medeoverheden) in slagen om zorg te dragen voor een spoedig herstel van de natuur, zodat de stikstofproblematiek geen belemmerende factor meer zal zijn voor de verdere economische ontwikkeling van ons mooie Enschede.

Tenslotte

De acties hebben ook invloed op de planning van de woningbouwprojecten. Ook andere ontwikkelingen dragen er aan bij dat de projectplanning onder druk komt te staan. Wij komen in januari met een overzicht van de bijgestelde planning voor wat betreft de woningbouwplanning inclusief een toelichting welke ontwikkelingen nog meer van invloed zijn.

Hoogachtend,

Burgemeester en Wethouders van Enschede,
de loco-Secretaris, de Burgemeester,

(E.A. Smit)

(R.W. Bleker)